

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מועד קטן דף יב

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

הערה חשובה: המילים המודגשות הן תמצית העניינים וניתן לקרוא אותן בפני עצמן כסיכום מהיר.

דף יב

מקבלי קיבולת נוכרים העושים מלאכת ישראל

השכיר הוא זה שמקבל שכרו על פעולותיו, כלומר אם נשכר לבנות בית, הוא מקבל שכרו על הבניה של הבית.

ולפיכך אסור לתת לשכיר נוכרי לעשות מלאכתו בשביל ישראל בשבת, כי מאחר שהוא נשכר לפעולותיו, הרי זה כעושה כל פעולה בשליחות **הישראל ששכרו**, ואסור לישראל לומר לנוכרי לעשות בעבורו מלאכות בשבת.

והקבלן הוא זה שמקבל תשלום עבור תוצאות הפעולות שלו, כלומר אם בונה בית, אינו מקבל שכר על פעולת הבניה, אלא על הבית הבנוי, והרי זה כבונה לעצמו, ומוכר את הבית.

ומאחר שאינו עושה את המלאכה בשליחות ישראל, מעיקר הדין מותר לישראל לתת מלאכה לקבלן נוכרי, ויעשה בשבת, שהרי הנוכרי עושה את המלאכה לעצמו, ולא לישראל, ורק אחר כך, הרי הוא כמוכר אותה לישראל. ומאחר שאת המלאכה עושה בשבת בשביל עצמו, אין כאן איסור, ובתנאי שלא יתן לו את המלאכה בשבת עצמה, שאז נחשב כאומר לו לעשות דווקא בשבת.

וכל זה מעיקר הדין, אבל מפני החשד אמרו, שבתוך התחום, כלומר בתוך המקום שישראל מותרים להגיע אליו בשבת, אף בקבלנות אסור לתת מלאכה לנוכרי, ויעשה בשבת, שמא יאמרו הכל, בשבת נתן לו. ורק חוץ לתחום מותר לתת מלאכה לנוכרי בקבלנות, ויעשה בשבת. [אלו דברי שמואל].

ואף חוץ לתחום, אין לתת לנוכרי מלאכה בקבלנות, ויעשה בשבת, אלא רק כשאין עיר קרובה לשם. אבל אם יש עיר אחרת קרובה לשם, אסור, כי בני אותה העיר יאמרו, בשבת נתן לנוכרים אלו לעשות מלאכתו. [אלו דברי רב פפא].

וכל זה בשבתות וימים טובים, שאסור לצאת חוץ לתחום, ולכן שכשיעשה הנוכרי המלאכה חוץ לתחום במקום שאין עיר קרובה לו, לא ידעו ולא יחשדו שנתן לו לעשות בשבת וביום טוב, ולכן אין לאסור. אבל בחולו של מועד, גם זה אסור, כי רגילים בני אדם ללכת ממקום למקום, ויראו את הנוכרים עושים מלאכתו, ויאמרו שנתן להם לעשות בחולו של מועד. [אלו דברי רב מרשיא].

אפדנא של מר זוטרא שנבנית

על ידי קבלן נוכרי חוץ לתחום

מר זוטרא בנו של רב נחמן נתן לנוכרים לבנות לו ארמון בקבלנות חוץ לתחום, ובנו אותו בשבת. וכשנזדמנו אצלו רב ספרא ורב הונא בר חיננא, לא נכנסו לשם, שלדעתם לא עשה כהוגן כשהניח לנוכרים לבנות בשבת. ויש אומרים שהוא עצמו גם כן לא נכנס לשם.

ללשון ראשון, אם היה הארמון של שאר בני אדם, היו נכנסים לו, אף על פי שנבנה בשבת, כדעת שמואל לעיל, שקבלנים נוכרים עושים מלאכתם לישראל חוץ לתחום בשבת. והסיבה שלא נכנסו בו, כי מר זוטרא אדם חשוב, ואדם חשוב אין לו לתת לנוכרי מלאכה שעושה בשבת, אף בקבלנות חוץ לתחום.

וללשון שני, הסיבה לכך שלא נכנסו לאותו ארמון, כי מר זוטרא היה מספק להם את התבן. ומאחר שהוא היה מספק את התבן, אינם כקבלנים גמורים, שכל המלאכה לעצמם, ודומים הם לשכירים ולכן אסור.

האוכלים בשכרם מותרים

רב חמא התיר למסדרי השולחנות [=אבוגרין] של בית ריש גלותא, לתקן במועד שלחנות שנשברו.

כי מסדרי השולחנות הללו לא היו מקבלים שכר על עבודה זו של סידור השלחנות ואף לא על תיקון השלחנות, אלא רק מה שאוכלים עם הסועדים, ומכאן שאין הדבר נחשב כמלאכה.

נתינת מלאכה לקבלן נוכרי במועד

כל דבר שאסור לישראל לעשותו במועד, אסור לתת לנוכרי לעשותו במועד, אף בקבלנות.

אבל מותר לתת לנוכרי מלאכה במועד, על מנת שיעשה אותה לאחר המועד, ובלבד שבמועד לא ימדוד, ולא ישקול, ולא ימנה כדרך שהוא עושה בחול.

הרבעת בהמה בחולו של מועד

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מועד קטן דף יב

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

אין מרביעין בהמות בחולו של מועד, לאחוז בזו, להביא עליה זכר. וסיבת האיסור, משום שדבר זה נחשב מלאכה, ומלאכה אסורה בחולו של מועד.

ואמר רבי יהודה, שיוצאת מכלל זה חמורה שתבעה, שאם לא ירביעו עליה זכר, היא מצטננת, ובא לידי הפסד, ולכן מותר להרביעה.

אבל שאר בהמות, אף אם תבעו, לא ירביע, אלא מכניסן לבקרות, כלומר מקום בהמות, והן רובעות מעצמן.

הרבעת בכור ופסולי המוקדשין

נתבאר, שהרבעת בהמות נחשבת מלאכה. ומבואר, שלא רק האדם המרביע נחשב עושה מלאכה, אלא אף הבהמה נחשבת כעושה מלאכה.

ומהטעם הזה אסור להרביע בכור או פסולי המוקדשין, שנאמר, "לא תעבד בְּבֶכֶר שׁוֹרְךָ וְלֹא תִגְזֹז בְּכוֹר צֹאֲנֶךָ" (דברים ט"ו י"ט), ללמד שהמלאכה בהם אסורה.

לדייר שדות בשבת יום טוב ומועד

בשבתות ובימים טובים ובחולו של מועד, אין מדיירים, כלומר אין מכניסים בהמה לשדה, כדי שתוציא שם זבל, ותזדבל השדה.

ואם באו לשם הבהמות מעצמן או שהביאום נוכרים מעצמם, מותר. אבל אין לסייע להם שילכו הבהמות בכל השדה, כדי שתזדבל כולה. ואין מוסרים להם שומר להיות עם צאנם.

ואף שמצד אחד יש קולא, במה שבאו נוכרים מעצמם, שאין מעכבים אותם מלדייר. מצד שני יש בכך חומרא, שאין מסייעים אותם, כי אם יסייעו אותם, נראה שעושים בשבת בשליחות הישראל.

וכשהיו הנוכרים שכירים של ישראל לשבת [שבעה ימים] או לחודש או לשנה או לשבוע [שבע שנים] כלומר, שנשכרו לישראל כדי לדייר את השדה בכל התקופה הזו. כשהם מדיירים בשבת, אין נראים שעושים בשליחותו של ישראל בשבת, אלא לצורך עצמם עושים, שהרי נשכרו לדייר את השדה, ומחמת שליחות הישראל יכולים לעשות בימות החול, ומחמת נוחות עצמם עושים בשבת.

ואם כן לצורך עצמם עושים, ולכן באופן הזה מותר אף לסייע להם, ולמסור להם שומר להיות עם צאנם.

ומתוך פירוש רש"י משמע, שלפי גרסתו, גם באופן הזה, רק במועד מותר לסייע להם ולתת להם שומר, אבל לא בשבת ויום טוב.

ואמר רבי, שאמנם מותר לסייע לאותו שכיר, הן בשבת, הן ביום טוב, והן בחולו של מועד, אבל יש חילוק בדבר זה. בשבת יסייע לו בחנם בלבד. וביום טוב רשאי לסייע אף על מנת ליטול ממנו מזונות. ובמועד רשאי לסייע לו אף תמורת שכר. ואמר רב יוסף, שהלכה כדברי רבי.

היה יינו בבור קודם המועד

ומחמת אונס לא נתנו בחבית

כשדורכים את הענבים בגת, היין היוצא מהם נשפך לבור שלפני הגת, ומשם נוטלים אותו, ונותנים אותו בחביות לתסוס, ולהיות יין, ואם אין עושים כן, עלול היין להחמיץ.

ונחלקו חכמים, מה יעשה מי שדרך ענבים קודם המועד, בשעה שהיה יכול להספיק להכניסם לחביות, וארע לו אונס, שמחמתו לא עשה כן, או ששכר פועלים לשם כך, ולא באו, ונכנס הרגל.

לדעת רבי יוסי, התירו לו אף לסיים את המלאכה כדרך שהוא עושה כל השנה, שכונס את היין בחביות, וסותם החביות במגופה, הוא מכסה שסותם אותם סתימה גמורה. ואמר רב יוסף, שהלכה כרבי יוסי.

ולדעת רבי יהודה, אמנם כונס את היין בחביות, אבל אינו סותם את החביות במגופה, סתימה גמורה, אלא מכסה אותן בנסרים עד אחר המועד, ודי לו בכך, כדי שלא יחמיץ היין.

ובתחילת הפרק נתבאר, שכשם שנחלקו בזה, כך נחלקו במי שהפך זיתיו קודם המועד ומחמת אונס לא הספיק לטעון אותם בבית הבד.

והסיבה שפירשו מחלוקתם גם ביין, להודיע, שאפילו ביין, שאין בו הפסד כל כך אם לא יסתמו החביות סתימה גמורה, דעת רבי יוסי, שסותמים אותן סתימה גמורה.

היה יינו בבור וארעו אבלות

בתחילת הפרק נתבאר דין מי שהיפך בזיתיו וארעה בו אבלות, שנחלקו חכמים אם רשאי לטעון אותם בבית הבד בימי אבלותו כמו במועד או לא. ובברייתא שם נתבאר, שאחרים עושים לו, ולא הוא.

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מועד קטן דף יב

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

ומסתבר שכמו כן נחלקו חכמים בדין מי שהיה יינו בבור, וארעה בו אבלות, אם מותר לכנוס את היין לחביות כמו במועד או לא. וגם דבר זה נתבאר שם בברייתא, שאחרים עושים לו, ולא הוא.

שינוי במלאכה שהותרה במועד

אמר רב יצחק בר אבא, מי שאומר, שכשהותרה מלאכת דבר האבד במועד הותרה רק בשינוי, דבריו הם כדעת רבי יהודה, ולא כדעת רבי יוסי, שהתיר לעשות מלאכת דבר האבד בלא שינוי.

וכבר נתבאר שהלכה כרבי יוסי.

לימוד הלכות מועד אלו מאלו

שאלו את רב נחמן בר יצחק, האם בחולו של מועד מותר לסתום חבית של שכר במגופה סתימה גמורה. והשיב, הלא סיני [=רב יוסף] פסק כרבי יוסי, שמותר לסתום חביות יין בחולו של מועד והוא הדין לחביות שכר.

שהרי טעם אחד לאלו ואלו, שכן הסיבה שמותר לסתום חביות יין היא להצילם מהפסד, ואם כן הוא הדין לחביות שכר, שסתימתם מותרת כדי להצילם מהפסד, שהם נפסדים כשהם פתוחים.

וכמו שאמרה לאביי אומנתו, בר שית סאוי ושייע, מבר תמני ולא שייע, כלומר, יפה שכר בחבית מוגפת, שמחזיקה ששה סאין, משכר בחבית גדולה, שמחזיקה שמונה סאין, ואינה מוגפת.

ואמר על כך רב חמא בר גוריא אמר רב, הלכות מועד כהלכות כותים, וביאר רב דניאל בר קטינא שהכוונה לכך שהן עקורות, ואין למדות זו מזו.

כלומר בענין דברים שהכותים מקיימים, אין כללים, לומר, מאחר שראינו שהם מקיימים דבר מסוים, ודאי מקיימים גם דברים אחרים, אלא דברים שהחזיקו בהם לקיימם, מקיימים, ודברים שלא החזיקו בהם, אין מקיימים.

וכמו כן לענין הלכות מועד, אין לומר מאחר שראינו היתר בדבר מסוים, כגון בסתימת חבית יין, נלמד מכאן היתר לדבר אחר, כגון לסתימת חבית שכר.

שהלכות מועד הן כאשה עקרה, שאין לאדם ממנה פירות אלא גופה, כלומר, אין לך אלא מה שאמרו בפירוש, ולא תלמד מהן הלכות נוספות.

לזפת במועד כוזתא או חביתא

לדעת שמואל, מותר לזפת במועד כוזתא [=כלי קטן], אבל אסור לזפת במועד חביתא [=חבית גדולה].

והטעם לכך, כי בזיפות כוזא, אין טורח כל כך, ובזיפות חביתא יש טורח גדול, ואסור לעשות דבר שיש בו טורח [=מר חייש לטירחא].

ולדעת רב דימי מנהרדעא, מותר לזפת במועד חביתא, אבל אסור לזפת כוזתא.

והטעם לכך, כי בחבית יש יין הרבה, וכשלא יזפת, יהיה ההפסד גדול, ובכוזתא יש יין מועט, ואין לטרוח בשביל הצלת מועטת שאינה הפסד גדול [=מר חייש לפסידא].

הלכות מועד כהלכות שבת

אמר אביי, נקטינן [=קבלה בידינו], הלכות מועד כהלכות שבת, יש מהן פטור אבל אסור, ויש מהן מותר לכתחלה.

ומה שאמרו, אין זופתים כוזתא או חביתא, הכוונה שאסור לעשות כן לכתחילה, אבל בדיעבד, אינו נענש על כך. ומה שאמרו זופתים כוזתא או חביתא, הכוונה שמותר לעשות כן לכתחילה.

מלאכת דבר האבד המחובר לקרקע

לדעת תנא אחד, כשאמרו שמותר לעשות במועד מלאכות להצלת דבר האבד, לא אמרו אלא בדבר תלוש, אבל במחובר לקרקע, אין עושים שום מלאכה, אף לא להצלת דבר האבד. ולכן אין לקצור תבואה במועד, גם אם תאבד על ידי השארתה בשדה.

ואמר רב הונא, שדברי התנא הזה, הם דעת יחיד, שהם דברי רבן שמעון בן גמליאל משמו של רבי יוסי. אבל חכמים חולקים על כך, ואומרים, שגם במחובר לקרקע, מותר לעשות מלאכה להצלת הדבר שלא יאבד. וכן עשה רב הונא, שפועליו קצרו במועד תבואות כדי להצילן שלא יאבדו.

אין לו מה יאכל

נתבאר שלדעת רבי יוסי אין עושים מלאכה במועד בדבר המחובר לקרקע אף כשהדבר נצרך להצלתו מהפסד.

ויש אופן שגם לדעתו מותר לקצור במועד, ואפילו אם אין הדבר אבד, והוא כשאין לו מה לאכול,

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מועד קטן דף יב

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

שאז רשאי לקצור, ולעמר, ולדוש, ולזרות, ולברור, ולטחון.

ואף שרשאי לעשות את כל הדברים הללו, לא יעשה את הדישה על ידי פרות, אלא ידוש ברגליו.

ואף שלדעת רבי יוסי, מלאכות שהותרו במועד, הותרו כדרכן כל השנה, ואין צריך לעשותן בשינוי. הטעם שאוסר לדוש בפרות, אינו משום שינוי, שהרי גם כל השנה רגילים לדוש שלא בפרות. והסיבה שאמר שלא לדוש בפרות, היא כדי שלא לעשות הדבר בפרסום.

מלאכות שהותרו במועד לצורך המועד

א. טחינת קמח.

טוחנים קמח במועד לצורך המועד, אבל שלא לצורך המועד, אסור.

ואם כשטחן בהיתר לצורך המועד, נשאר ממנו לאחר המועד, מותר לאכול ממנו אחר המועד, ולא חששו שירבה לטחון במועד בכוונה שישאר לאחר המועד.

ב. קציצת עצים.

קוצצים עצים במועד לצורך המועד, אבל שלא לצורך המועד, אסור.

ואם כשקצץ בהיתר לצורך המועד, נשאר ממנו לאחר המועד, מותר אחר המועד.

ג. הטלת שכר.

מטילים שכר במועד לצורך המועד, אבל שלא לצורך המועד, אסור.

ואם כשהטיל בהיתר לצורך המועד, נשאר ממנו לאחר המועד, מותר אחר המועד. ובלבד שלא יערים כלומר שלא יתכוון לעשות הרבה שישאר ממנו לאחר המועד.

ורבי יוסי ברבי יהודה אומר, רשאי אף להערים, לעשות הרבה לומר לצורך המועד אני עושה. והוא הדין שאם היה לו ישן, יכול להערים לעשות חדש, לומר, שטוב לו בחדש במועד, אף על פי שיש לו ישן.

רב קצרו לו שדהו בחולו של מועד

נתבאר, שנחלקו חכמים ורבי יוסי, אם מותר לקצור תבואה במועד, כשבכך מצילים אותה מהפסד. ולדברי הכל מי שאין לו מה לאכול, מותר לקצור שדהו אף כשאין הדבר נצרך להצילה מהפסד.

ומעשה היה שקצרו את שדהו של רב בשבילו בחולו של מועד, וכששמואל שמע על כך, הקפיד.

ואין לומר שהיתה השדה של שעורים, שאם לא היתה נקצרת הם נפסדים, שכן מותר לקצור להציל מהפסד כדעת חכמים, ושמואל לא היה מקפיד על רב, על שלא החמיר לעשות כדעת יחיד.

אלא היתה השדה של חיטים, שאינם נפסדים אם היתה נקצרת אחר המועד, ולכן הקפיד שמואל. ולא ידע שמואל שלא היה לרב מה לאכול ומהטעם הזה היה מותר לקצור לו.

ויש אומרים ששמואל ידע שלא היה לרב מה לאכול, ואף על פי כן הקפיד עליו שקצרו לו את השדה. כי רב היה אדם חשוב, ואדם חשוב יש לו להחמיר שלא לעשות מלאכה, אף אם אין לו מה לאכול.

לצאת בטבעת לחצר בשבת

רב יהודה נשיאה יצא בשבת לחצר כשהוא עונד על אצבעו חומרתא דמדושא היא טבעת של מתכת וחותמה של אלמוג.

ומעיקר הדין מותר לעשות זאת, כמו ששנינו, השירין הנזמים והטבעות הרי הן ככל הכלים הניטלים בחצר.

ורבי אמי הקפיד על רב יהודא נשיא שעשה זאת, כי אמר, אדם חשוב כרב יהודה נשיאה, יש לו להחמיר על עצמו גם בזה.

לשתות מים שחימם נוכרי

רב יהודה נשיאה, שתה מים שחימם טבח נוכרי. ומעיקר הדין מותר לעשות זאת, כמאמר שמואל בר יצחק אמר רב, כל דבר שנאכל כמות שהוא חי, אינו נאסר על ידי בישולי נכרים, ומים הלא שותים אותם כמות שהם.

ורבי אמי הקפיד על רב יהודא נשיא שעשה זאת, כי אמר, אדם חשוב כרב יהודה נשיאה, יש לו להחמיר על עצמו גם בזה.

קציצת עצים במועד

אמר רב חננאל אמר רב, קוצץ אדם דקל במועד, אף על פי שצריך רק את הנסורת שלו, הם עצים

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מועד קטן דף יב

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

דקים שנופלים מן החיתוך.

לייט עלה אביי, כלומר אביי קילל את העושה כן

וקוצץ עצים במועד.

ורב אשי היה לו יער בעיר שלנייא, והלך לקצוץ את

העצים בחולו של מועד.

אמר לו רב שילא משלנייא, היאך אתה סומך בזה

על דברי רב שהתיר, הלא אביי קילל את העושה

כן.

והשיב לו רב אשי, לא שמעתי דבר זה, כלומר איני

מסכים עם אביי.

החל רב אשי לקצוץ העצים, ונשמט הגרזן, וכמעט

שבר את שוקו של רב אשי.

הרגיש רב אשי שארע לו כן כי עבר על דברי אביי,

והניח את היער מלקצוץ את העצים במועד, וחזר

למקומו.

דברים שהתיר רב יהודה לקצוץ במועד

א. פשתן.

רב יהודה התיר לקצוץ פשתן בחולו של מועד, **כי**

הוא ראוי במועד לחפיפה, כלומר לכסות בו מאכל

כתאנים ותמרים הנאכלים במועד.

ב. כשות.

רב יהודה התיר לקצוץ כשות בחולו של מועד, **כי**

הוא ראוי במועד לעשות ממנו שכר.

ג. שומשומים.

רב יהודה התיר לקצוץ שומשמים בחולו של מועד,

כי הגרעינים שיש בהם ראויים, לעשות מהם

משחה במועד.

את שני הדברים הראשונים הבין אביי מעצמו,

למה הם ראויים במועד, ואת הדבר השלישי ביאר

לו רב יוסף, למה הוא ראוי במועד.

תקלה שעל ידי קציצת פרדס רבי ינאי

רבי ינאי היה לו פרדס שהגיע זמן קציצתו במועד

וקצצו. ראו הכל שרבי ינאי קצץ פרדסו בחול

המועד, ובשנה האחרת, התעכבו הכל בקציצת

פרדסיהם, ועשו זאת בחול המועד.

ראה רבי ינאי שעל ידי קציצת פרדסו ארעה תקלה

לכל, ולא רצה להנות באותה שנה מפירות פרדסו,

והפקירם.

הכנסת פירות לאוצר מפני הגנבים במועד

מי שהיו לו פירות בשדה, ולא הספיק להכניסם

למקום משתמר קודם המועד, וירא שמא יגנבו,

מותר להכניסם לאוצר [=מחסן] במועד.

וכשעושה זאת, יעשה **בצנעה** ולא בפרסום, כפי

שאפשר.

הכנסת קורות

קורותיו של רב יוסף היו מונחות במקום שאינו

משתמר, ולא הספיק להכניסן לאוצר קודם

המועד, והכניסם במועד ביום.

שאל אותו אביי, הלא נתבאר, שאף שמותר

להכניס במועד, יש לעשות זאת בצנעה, ואם כן

ראוי לעשות בלילה.

השיב לו רב יוסף, **הכנסת קורות בלילה אינה**

נעשית בצנעה יותר מביום, שהרי אם יכניסם

בלילה, יצטרך להביא בני אדם מרובים, ולהאיר

באבוקות. ומאחר שבלילה לא יהיה הדבר בצנעה

יותר מביום, רשאי להכניסם גם ביום.

שליית פשתן מן המשרה במועד

מי ששרה את פשתנו במשרה, ולא הספיק

להעלותו קודם המועד, מותר להעלותו במועד.

ויעשה זאת **בצנעה** כפי שנתבאר לענין הכנסת

פירות.

המכוון מלאכתו במועד

כל המלאכות שהתירו לעשותן במועד, כגון הכנסת

פירות והעלאת פשתן מהמשרה ושאר מלאכות,

התירו לעשותן במועד רק כשארע הדבר שהוצרך

לעשותן במועד.

אבל **אסור** לאדם לכוון זאת, כלומר אם יש לו פנאי

לעשות המלאכה קודם המועד, אסור לו להניח

אותה למועד.

ואם עשה כן, **וכוון מלאכתו למועד, קנסו אותו**

חכמים לאבד אותה מלאכה, ולא יהנה ממנה.